

HANDREIKING

MOVISIE
LESBISCH EN HOMOBELEID
www.movisie.nl

Huiselijk geweld
Informatie voor
professionals

A close-up photograph of a human eye, showing the iris, pupil, and eyelashes. A single tear is visible on the lower eyelid. The background is a soft, out-of-focus skin tone.

Huiselijk geweld in homoseksuele en lesbische partnerrelaties

De afgelopen jaren is er veel verbeterd in de aanpak en preventie van huiselijk geweld. Er is steeds meer aandacht voor de situatie van verschillende doelgroepen. Homo's, lesbiennes, biseksuelen en transgenders (HLBT's) zijn meestal nog niet in beeld bij professionals die werken aan de preventie en aanpak van huiselijk geweld. Deze factsheet geeft informatie over HLBT's en wat de aandachtspunten zijn bij de preventie en aanpak van huiselijk geweld. Ook komt naar voren hoe je huiselijk geweld bespreekbaar kunt maken bij HLBT's.

Informatie voor professionals

Foto: Daan Stringer

Huiselijk geweld in homoseksuele en lesbische partnerrelaties

Bij huiselijk geweld in partnerrelaties wordt meestal gedacht aan heteroseksuele relaties. Preventie en aanpak van huiselijk geweld richten zich dan ook vrijwel altijd op heteroseksuelen. Ook homoseksuelen, lesbiennes, biseksuelen en transgenders (HLBT's) kunnen echter te maken krijgen met geweld in hun partnerrelatie. Maar dit probleem blijft - vaak onbedoeld - buiten beeld.

De doelgroep

Homo's, lesbiennes en biseksuelen

In Nederland noemt 6,1 procent van de mannen zich homoseksueel of biseksueel en 5,2 procent van de vrouwen noemt zich lesbisch of biseksueel.

Nederland staat bekend als een land waar homoseksualiteit breed is geaccepteerd. Toch vindt nog altijd 22 procent van de Nederlanders het niet goed dat het burgerlijk huwelijk is opengesteld voor paren van hetzelfde geslacht. Heteroseksualiteit wordt door veel mensen nog gezien als de norm. Zo blijkt uit recent onderzoek dat men van HLBT's verwacht dat zij zich 'zo normaal mogelijk' in het openbaar gedragen. En met dat 'normaal' wordt heteroseksueel gedrag

bedoeld. Ook is het woord 'homo' een van de meest gebruikte woorden om iemand uit te schelden. Veel homo- en lesbische koppels durven op straat niet hand in hand te lopen uit angst voor mishandeling. HLBT's worden vaak gepest of buitengesloten op de werkvloer, school of de sportclub. HLBT's afkomstig uit een cultuur waarin de 'eer' van de familie aangeast wordt door (vermeende) homoseksualiteit, lopen bovendien risico om slachtoffer te worden van eerge-

relateerd geweld als hun seksuele voorkeur bekend wordt.

Transgenders

Recent onderzoek maakt duidelijk dat ongeveer 1,5 procent van de bevolking zich identificeert met een ander geslacht dan het geslacht dat ze bij geboorte 'toegewezen' hebben gekregen. Een transeksueel is een persoon die de wens heeft lichamelijk van de andere sekse te zijn. Hij of zij kiest ervoor een transformatieproces door

Uit een steekproef onder de Nederlandse bevolking:

31 procent van de ondervraagden ervaart het als aanstootgevend als een lesbisch koppel in het openbaar elkaar zoent, 42 procent van de mensen als het gaat om een homoseksueel koppel, terwijl maar 8 procent deze mening is toegedaan als een heteroseksueel stel elkaar kust.

te maken en daadwerkelijk van geslacht te veranderen. Transgenders hebben deze wens niet of slechts gedeeltelijk. Het merendeel van de transgenders voelt zich tussen twee seksen in, maar de mate waarin verschilt sterk van persoon tot persoon. Transgenders en transseksuelen hebben veel te maken met discriminatie en uitsluiting. Er zijn hierover echter nog weinig gegevens, omdat er nauwelijks onderzoek naar is gedaan.

Overeenkomsten en verschillen in partnergeweld

Uiteraard bestaan er, net zoals onder heteroseksuelen, veel verschillen in de manier waarop HLBT's hun seksuele en/of romantische relaties vormen. En net als bij heteroseksuelen, kan er geweld in deze relaties plaatsvinden. Als het gaat om geweld in partnerrelaties, zijn er veel overeenkomsten tussen homo's, lesbiennes en hetero's. Die overeenkomsten zijn er voornamelijk in de vormen van geweld die worden gebruikt, de ernst en de frequentie. De verschillen komen vooral voort uit de manier waarop de omgeving én de betrokkenen zelf denken over homoseksualiteit en relaties. Over geweld in partnerrelaties van transgenders zijn geen gegevens bekend uit onderzoek.

Een geïsoleerde positie

Omdat homoseksualiteit vaak onzichtbaar is, heersen er veel negatieve vooroordelen over homoseksuele relaties. Heteroseksuele vrienden, burens en familieleden bemoeien zich minder vaak met de relatie van een lesbisch of homostel dan met de relatie van een heterostel. Er wordt bijvoorbeeld minder snel gevraagd hoe het gaat met de relatie. Een slachtoffer van partnergeweld in een homo- of lesbische relatie profiteert daardoor veel minder van positieve bekrachtiging door de omgeving. Een slachtoffer hoort veel minder vaak van anderen dat partnergeweld niet normaal is of dat hij of zij onvoldoende voor zichzelf opkomt. Negatieve boodschappen van een plegger van partnergeweld kunnen hierdoor nog sterker dan in een heterorelatie het slachtoffer isoleren.

"Als hij drank op heeft, dan begint het."

slachtoffer van huiselijk geweld in een homorelatie

Onderzoekers schatten in dat geweld in lesbische en homoseksuele relaties even vaak voorkomt als in heteroseksuele relaties.

23,7 procent van de slachtoffers van seksueel huiselijk geweld die bij de politie komen, is man. Het gaat dan in 9 op de 10 gevallen om een man in een homoseksuele relatie.

Als mensen afkomstig zijn uit een cultuur waarin homoseksualiteit verborgen gehouden moet worden, kan het dreigen met 'outing' een vorm van geweld worden in de relatie. De plegger heeft hierdoor een extra machtsmiddel in handen.

Taboe

Omdat homo's en lesbiennes vaak het gevoel hebben zich permanent te moeten bewijzen aan de buitenwereld, laten ze het praten met heteroseksuelen over problemen in hun relatie soms liever achterwege. Ze denken dat het gevaarlijk en onverstandig is om de vuile was buiten te hangen.

Ook onderling praten homo's en lesbiennes weinig over huiselijk geweld. Veelal leeft het idee dat het niet voorkomt. Hierdoor blijft het taboe in stand.

Eenzijdig geweld

Net als in heteroseksuele relaties is geweld in homoseksuele en lesbische relaties meestal eenzijdig van aard: een van de partners (pleger) gebruikt steeds vaker geweld en de andere partner (slachtoffer) ondergaat dit. Opvallend is dat het in een relatie van partners van dezelfde sekse vaker lijkt voor te komen dat een pleger het gevoel heeft ook slachtoffer te zijn. Vooral voor vrouwen is het nogal eens moeilijk om zichzelf te herkennen als pleger van het geweld, aangezien dit voor hen niet aansluit bij de vrouwelijke socialisatie. De pleger presenteert zich dan naar de buitenwereld ook als slachtoffer. Voor hulpverleners is het van belang hierop bedacht te zijn en goed door te vragen.

Vooronderstellingen

Veel mensen hebben vooronderstellingen over homoseksuele en lesbische relaties. Deze kunnen tot gevolg hebben dat geweld in homoseksuele en lesbische relaties vaak niet herkend wordt of dat men de ernst ervan onderschat.

Allereerst hebben veel mensen het idee dat geweld in partnerrelaties van homo's en lesbiennes minder serieus is of minder ernstig, omdat beide partners in kracht en macht ongeveer gelijk zijn aan elkaar. Als er al geweld zou voorkomen, 'dan zal de ander wel terugslaan of op een andere manier van zich afbijten'.

Ook blijkt dat veel heteroseksuelen er vaak van uit gaan dat homo's en lesbiennes een relatie sneller zullen verbreken als er geweld in voorkomt. De meeste heteroseksuelen zien economische afhankelijkheid en het gezamenlijk grootbrengen van kinderen

niet als kernbegrippen van homo- en lesbische relaties. Er zou daarom weinig zijn wat de homoseksuele of lesbische partners aan elkaar bindt als hun relatie niet naar wens verloopt. De seksuele openheid in met name mannenrelaties beïnvloedt dit beeld van relatief losse relaties sterk. Maar uit onderzoek blijkt dat bijvoorbeeld homomannen jarenlang geweld in hun relatie kunnen verdragen, juist omdat zij streven naar een langdurige stabiele liefdesrelatie.

Ten derde spelen ook vooronderstellingen over sekse een rol. Zo denken veel mensen dat een vrouw een andere vrouw niet kan verkrachten of dat een man niet stelselmatig mishandeld kan worden. En als men wel ziet dat er geweld plaatsvindt, wordt dit vaak toegeschreven aan de meest 'mannelijke' of sterker uitzijnde partner. Dit maakt het voor bijvoorbeeld een lesbienne met een 'mannelijk' uiterlijk moeilijk om voor haar eventuele slachtofferervaringen uit te komen.

Het bieden van hulp

Het is belangrijk dat de hulpverlening toegankelijker wordt voor HLBT's die hulp zoeken bij geweld in partnerrelaties. Op dit moment maken HLBT's nog weinig gebruik van de bestaande hulp zoals die onder andere geboden wordt door de Steunpunten Huiselijk Geweld.

Hulpverleners hebben kennis en vaardigheden nodig om de drempel voor de doelgroep te verlagen en passende hulp te bieden. De essentie van deze kennis en vaardigheden bestaat uit het sensitief zijn voor seksuele diversiteit. Enige kennis over de identiteitsontwikkeling en leefwijzen van lesbische en biseksuele vrouwen, homo-

"Ik moest er niet aan denken mijn familie te vertellen over het geweld dat mijn partner gebruikte. Al die jaren dat ik geprobeerd heb ze te overtuigen dat mijn manier van leven goed was..."

slachtoffer van huiselijk geweld in een lesbische relatie

Het taboe op het praten over huiselijk geweld wordt voor HLBT's versterkt doordat zij niet alleen het geweld moeten bespreken, maar ook hun seksuele voorkeur of sekse-identiteit. Dit verhoogt de drempel om hulp te vragen aanzienlijk. Zij weten niet hoe een hulpverlener hierop zal reageren: zal hij of zij het begrijpen? Is de juiste hulp wel beschikbaar?

seksuele en biseksuele mannen en transgenders is noodzakelijk. Ook is van belang kennis te hebben van de manier waarop HLBT's te maken krijgen met verschillende vormen van discriminatie en uitsluiting. Daarnaast is het uiterst belangrijk dat een hulpverlener zich bewust is van haar of zijn eventuele vooroordelen en dat zij of hij weet hoe dit van invloed kan zijn op de hulpverlening.

Opvang

Er zijn verschillende knelpunten in het vinden van opvang voor HLBT's die te maken hebben met huiselijk geweld. In de vrouwenopvang is men soms terughoudend in het openstellen van het hulpaanbod voor lesbische en biseksuele vrouwen. Voor (homoseksuele en biseksuele) mannen is er slechts één opvanghuis. Voor transgenders die te maken hebben met partnergeweld is er geen speciale opvang en zijn andere opvangvoorzieningen vaak niet toegankelijk.

Voor u als hulpverlener is het van belang om op de hoogte te zijn van deze knelpunten en op zoek te gaan naar oplossingen, bijvoorbeeld in samenwerking met opvangvoorzieningen en de gemeente.

Het COC Nijmegen hield aan de hand van de film 'Tussen macht en onmacht: een documentaire over partnergeweld in lesbische relaties' een druk bezochte voorlichtingsavond over huiselijk geweld in lesbische relaties. De film maakte veel indruk bij alle aanwezigen. Er volgden na afloop van de film veel emotionele reacties. Er was veel herkenning en ook opluchting dat het taboe bespreekbaar werd gemaakt. Ook tijdens het paneeldebate met de deskundigen uit de film kwamen er veel reacties uit de zaal. Er werd onder andere gesproken over het zoeken van hulp en over stereotiepe beelden van daders en slachtoffers.

Het bereiken van de doelgroep

Zoals steeds meer hulpverleningsinstanties samenwerken met lokale migranten- en vluchtelingenorganisaties om allochtone groepen beter te kunnen bereiken, zo is samenwerking met lokale HLBT-belangenorganisaties een optie om homo's, lesbiennes, biseksuelen en transgenders beter te bereiken. Deze HLBT-belangenorganisaties organiseren sociale en culturele activiteiten en functioneren vaak als belangenbehartigers van de doelgroep. Samen met deze organisaties kunt u bijvoorbeeld een voorlichtingsbijeenkomst organiseren. De film 'Tussen macht en onmacht: een documentaire over partnergeweld in lesbische relaties' van het COC Nijmegen en stichting FLL is hierbij een goed hulpmiddel. Naast HLBT-belangenorganisaties kan de hulpverlening uiteraard ook andere organisaties benaderen waar veel homo's, lesbiennes, biseksuelen en transgenders komen, zoals bepaalde sportclubs en horecagelegenheden.

"Hoe kan het dat ik mezelf dit heb laten overkomen? Als daarvoor iemand het had over slaan in een relatie, dan zei ik: 'je laat je toch niet slaan? Dan ga je toch weg?'"

slachtoffer van huiselijk geweld in een homorelatie

Meer informatie

www.movisie.nl

www.homo-emancipatie.nl

Het kenniscentrum Lesbisch en Homobeleid is onderdeel van MOVISIE, kennis en advies voor maatschappelijke ontwikkeling. Contactpersoon: Hanneke Felten, 030 789 21 10, h.felten@movisie.nl

www.taboekwadraat.nl

Taboe² is gespecialiseerd in training, advies en onderzoek op het gebied van huiselijk geweld in relaties van HLBT's. Contactpersoon: Susanne Kers, 030 751 93 16, info@taboekwadraat.nl

www.cocnijmegen.nl

Informatie over de film 'Tussen macht en onmacht: een documentaire over partnergeweld in lesbische relaties' is te krijgen bij COC Nijmegen.

Contactpersoon: Karinda Janssen, info@cocnijmegen.nl

www.wgtrans.nl

Werkgroep Transseksualiteit en genderdysforie van Humanitas. Contactpersoon: Thomas Wormgoor, 020 523 11 00, t.wormgoor@lb.humanitas.nl

Bronnen

- Allen, C., & Leventhal, B. (1999). History, Culture, and Identity: What Makes GLBT Battering Different? In B. Leventhal & S. E. Lundy (Eds.), *Same-sex domestic violence: Strategies for change* (pp. 73-81). Thousand Oaks, California: Sage Publications, Inc.
- Bruin, de K.A.P. & Balkema M. (2001). *Liever vrouwen: theorie en praktijk van de lesbische specifieke hulpverlening*. Amsterdam: Schorer Boeken.
- Dankmeijer, P. (2004). *Factsheet geweld en discriminatie*. Amsterdam: Schorer Homo Lesbisch Gezond.
- Ferwerda, H. (2007). *Met de deur in huis: achtergrondkenmerken en aanpak van huiselijk geweld in 2006 op basis van landelijke politiecijfers*. Arnhem / Dordrecht: Advies en onderzoeksgroep Beke.
- *Gevaarlijke film* (2005). Amsterdam: Bosch Film
- Kers S., Nijman A. & Ramaekers S. (2004). *Broken rainbow, geweld in mannenrelaties: een verkennend onderzoek naar de aard, de dynamiek en de gevolgen van geweld in mannenrelaties*. Amsterdam: Schorer Stichting.
- Kers, S. (2002). *Partnergeweld in lesbische relaties: een onderzoek naar de aard van het geweld en naar de dynamiek en individuele achtergrondfactoren die het ontstaan en voortduren van geweld in lesbische relaties mogelijk bevorderen*. Utrecht: Universiteit Utrecht
- Keuzenkamp. S., Bos, D., Duyvendak, J.W. & Hekma, G. (2006). *Gewoon doen: acceptatie van homoseksualiteit in Nederland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Kuyper, L. (2006). *Seksuele gezondheid van HOLEBI's*. Utrecht: Rutgers Nisso Groep.
- Kuyper, L. & Bakker, F. (2006). *De houding ten opzichte van homoseksualiteit: een beschrijvende literatuurstudie*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Lobel, K. (Ed.) (1986). *Naming the Violence: Speaking Out About Lesbian Battering*. Seattle: Seal Press.
- Oort, D. van (1993). *Onzichtbaar, (seksueel) geweld tegen lesbische en biseksuele vrouwen en meisjes*. Utrecht: Homostudies Utrecht.
- Schaik, E. van (2005). *Primaire preventie van partnergeweld onder jongeren*. Enschede / Utrecht: Universiteit van Twente / TransAct.
- Smith, Y. (2002). *Sex reassignment: predictors and outcomes for treatment of transsexuals*. Utrecht: Universiteit van Utrecht.
- Spaink, K. (1990). Dames als daders. In K. Spaink, (1998), *M/V: doorhalen wat niet van toepassing is*. Amsterdam: Nijgh & van Ditmar.

Colofon

Uitgave MOVISIE Lesbisch en Homobeleid, november 2007

www.movisie.nl

Tekst en redactie: Hanneke Felten

m.m.v. Susanne Kers

Eindredactie: Marc van Bijsterveldt

Fotografie: Daan Stringer

www.daanstringer.nl

Vormgeving: CASE, Kees Wagenaars, Breda

Druk: Em. de Jong b.v.

U kunt de factsheets ook terugvinden op www.homo-emancipatie.nl.

Meer exemplaren zijn te bestellen via info@homo-emancipatie.nl.

Deze uitgave werd mogelijk gemaakt door een bijdrage van het ministerie van VWS en is tot stand gekomen in samenwerking met Taboe², COC Nijmegen en Hera.

Kennis en advies voor maatschappelijke ontwikkeling

- * mantelzorg
- * kwetsbare groepen
- * vrijwillige inzet
- * huiselijk en seksueel geweld
- * leefbaarheid